

Waldemar FURMANEK

*Prof. zw. dr hab., Uniwersytet Rzeszowski, Katedra Pedagogiki Pracy i Andragogiki,
Wydział Pedagogiczny, ul. Ks. Jałowego 24, 35-310 Rzeszów; furmanek@ur.edu.pl*

STYLE ŻYCIA LUDZI W SPOŁECZEŃSTWIE INFORMACYJNYM

STYLE OF LIFE OF PEOPLE IN THE INFORMATION SOCIETY

Słowa kluczowe: styl życia, życie wartościowe, życie urządzone, utilitaryzm, hedonizm, dobre życie.

Keywords: lifestyle, life value, life decorated, utilitarianism, hedonism, a good life.

Streszczenie

Jakość życia ujawnia się w stylu życia, jakie preferuje w danym czasie człowiek. W opracowaniu kataloguję style życia przyjmując wyróżnik aksjologiczny związany z kategoriami „mieć” i „być”. Omawiam dwie grupy stylów życia urządzonego i wartościowego.

Summary

Quality of life is revealed in lifestyle which prefers at that time man. The study catalog lifestyles accepting axiological differentiator associated with the categories and have to be. I discuss two groups of lifestyles furnished and valuable.

Wstęp

Wszechobecność technologii informacyjnych oznacza, iż człowiek w wielości form własnej aktywności ma możliwość wykorzystania ich walorów do wspomagania własnych działań. *Homo informaticus* dysponuje nowymi nieznanymi wcześniej możliwościami poznania, działania, przebudowy własnego środowiska i doskonalenia siebie. Według Z. Słońskiej i M. Misiuny termin *styl życia* odnosi się do „(...) codziennych zachowań, specyficznych dla danej jed-

nostki lub zbiorowości¹. Zakłada się, iż styl życia kształtuje się w procesie wzajemnego oddziaływania bardzo szeroko pojętych warunków życia oraz indywidualnych wzorów zachowań, zdeterminowanych przez czynniki społeczno-kulturowe i cechy osobiste jednostek². To, według jakiego stylu życia żyjemy, kształtujemy nasz charakter, wyznacza nasz rozwój. **Styl życia poniekąd mówi o wartościach w życiu, które są dla nas ważne, określa nasze ideały.** Wprowadzając do powyższego sformułowania pojęcie postępowania w miejsce zachowania eksponujemy dominującą rolę człowieka i tych jego właściwości, które pozwalają mu na określenie sensu podejmowanej aktywności.

Problematyka stylów życia człowieka jest szeroko opracowana w literaturze socjologicznej i psychologicznej. Niestety, zbyt mało uwagi poświęca się jej w pedagogice, w tym w dydaktykach szczegółowych.

W niniejszym opracowaniu podejmuję próbę uchwycenia najważniejszych problemów z tej problematyki z punktu widzenia teleologii dydaktyki informatyki. Z tego powodu zamierzam ukazać miejsce stylu życia mądrego, sprytnego i inteligentnego w strukturze stylów życia wyprowadzanych z kategorii MIEĆ i BYĆ.

Człowiek. Właściwości konstytutywne człowieka

W literaturze poszukującej istoty człowieka spotykamy wielość określeń mających przybliżyć i ułatwić nam zrozumienie tej tajemnicy. Mamy więc: *ens emans* – istota kochająca; *ens sociale* – istota społeczna; *ens ludens* – istota bawiąca się; *ens symbolicus* – istota symboliczna; *ens religiosum* – istota religijna; *homo sapiens* – człowiek mądry; *homo faber* – człowiek twórca, rzemieślnik; *homo oeconomicus* – istota ekonomiczna; *homo creator* – człowiek twórca; *homo laborens* – człowiek pracujący; *homo inteligens* – człowiek inteligentny; *homo elektronicus* – człowiek współdziałający; **homo informaticus** – człowiek ery robotyki i informatyki.

W tych wielorakich określeniach tylko „**homo**” jako człowiek – osoba ludzka (**ens** – istota) – określa rzeczywistego człowieka, a każde inne ujęcie jest skażone błędem redukcjonizmu metodologicznego lub antropologicznym błędem teoretycznym. W naszych rozważaniach przyjmujemy, iż **człowiek jest osobą**. Prezentację tego stanowiska zamieściłem w licznych publikacjach³. Z tego powodu w tym miejscu zwrócę uwagę na podstawowe właściwości konstytuujące człowieka, które wiążą się z omawianym tutaj problemem.

¹ A. Siciński, *Styl życia w miastach polskich (u progu kryzysu)*, Wrocław 1988, s. 27.

² Z. Słońska, M. Misiuna, *Promocja zdrowia. Słownik podstawowych terminów*, Warszawa 1994, s. 49.

³ Por. W. Furmanek, *Człowiek – człowieczeństwo – wychowanie*, Rzeszów 1995.

Człowiek jest bytem szczególnym, jednorazowym i niepowtarzalnym; tylko on buduje i rozwija kulturę; tylko on buduje cmentarze; **tylko on jest zdolny do miłości**; tylko on jest zdolny do autorefleksji, samoopisu, samooceny i samostanowienia.

Człowiek jest wartością. Rozwija się i funkcjonuje dzięki wartościom, staje się poniekąd pełniejszym człowiekiem wtedy, gdy te wartości urzeczywistnia w swojej różnorodnej aktywności. Terenem owej aktywności może być uczenie się, praca, wypoczynek, twórczość itd. Cele i formy aktywności dominujące w życiu danego człowieka ujawniają jego konstytutywne właściwości.

Człowiek jest twórcą kultury. Ten **rzeczywisty świat człowieka** oznacza ogół wyników działalności ludzkiej (wytworów i utworów) oraz wzorów postępowania ludzi przekazywanych z pokolenia na pokolenie w drodze wychowania i socjalizacji. Kiedy mówimy o materialnym dorobku człowieka, mamy na myśli **cywilizację**, a kiedy o duchowym – **kulturę**⁴. Obejmuje ona każdą dziedzinę życia ludzkiego, a więc życie rodzinne, pracę zawodową, aktywność społeczną, działalność gospodarczą itp. Kultura składa się z wartości, norm i wzorów postępowania, które znajdują wyraz w działaniach ludzkich tu i teraz⁵. Kultura jest tym, przez co człowiek jako jej twórca **staje się bardziej człowiekiem**; bardziej «jest».

Kultura jest właściwym sposobem istnienia człowieka i zarazem potwierdzeniem jego człowieczeństwa; jest właściwym kształtem życia człowieka, egzystującego prawdziwie dzięki niej. Tak pojęta kultura sprawia, że człowiek odznacza się i odróżnia od całej reszty bytów widzialnego świata. Słuszne jest więc twierdzenie, że kulturą jest to, co czyni człowieka bardziej człowiekiem, a nie to, co tylko „zużywa” jego człowieczeństwo. Kultura powinna rozwijać człowieka w kierunku integralnego i pełnego człowieczeństwa⁶.

Style życia człowieka

Styl życia dotyczy indywidualnego, swoistego dla danego człowieka **sposobu bycia w świecie**, rozumianego jako **system postępowania człowieka** w różnych sytuacjach życia i pracy. Z punktu widzenia socjologicznego styl życia według M. Webera to **wtórne kryterium prestiżu**, decydujące o tym, czy daną jednostkę można, czy też nie można zaliczyć do danej grupy społecznej⁷. Podobne stanowisko zajmuje S. Ossowski, według którego styl życia nie jest wła-

⁴ J. Nowaczyk, ks., *Jan Paweł II o kulturze*, „Studia Wrocławskie”, nr 14(2012), s. 374–385.

⁵ L. Turowski, *Andragogika ogólna*, Siedlce 1993; II wyd., Warszawa 1999.

⁶ J. Nowaczyk, ks., *Jan Paweł II o kulturze...*, s. 374–385.

⁷ J. Daszykowska, *Jakość życia w perspektywie pedagogicznej*, Kraków 2007, s. 19.

ściwością podlegającą stopniowaniu według jakiejś jednolitej skali, tak jak za-
możność lub stopień wykształcenia.

Według N. Milio styl życia to „wzory **wyborów** [podkr. W.F.] zachowań
spośród alternatywnych możliwości, jakie dostępne są ludziom w zależności od
ich sytuacji społeczno-ekonomicznej i łatwości, z jaką są w stanie przełożyć
określone zachowania na inne”⁸.

Na podstawie tego, w jaki sposób ktoś żyje potrafimy ocenić drugiego czło-
wieka; styl życia może być odpowiedzią na pytanie, dlaczego ludzie myślą o nas
w sposób negatywny lub pozytywny⁹.

W niniejszym opracowaniu koncentruję się na dwóch grupach stylów życia
człowieka wyprowadzanych z istoty kategorii MIEĆ i BYĆ¹⁰.

Style życia urzędzonego budowane na kategorii aksjologicznej MIEĆ

Styl życia urzędzonego znajduje uzasadnienie w **teoriach hedonizmu i eudajmonizmu**. Hedonizm (od grec. *hedone*, przyjemność, rozkosz) to pogląd, w którym przyjmuje się, iż przesłanką określającą kierunek aktywności człowieka powinno być dążenie do posiadania dóbr, które sprawiają, że życie będzie przyjemne, wygodne, lekkie, łatwe. Wszystko, co zabezpiecza nas przed cierpieniem jest użyteczne i akceptowane przez człowieka. W formie normatywnej wymienione tezy przyjmują postać: jedyną rzeczą, o którą warto i należy się starać, jest przyjemność, a jedyną, której warto i należy unikać, jest cierpienie¹¹.

Kategoria MIEĆ ujawnia swoją pełną treść w odniesieniach etycznych do
użyteczności i hedonizmu.

„Utylitaryzm” to cywilizacja skutku, użycia; cywilizacja „rzeczy”, a nie „osób”; cywilizacja, w której osoby stają się przedmiotem użycia, podobnie jak używa się rzeczy¹². Utylitaryzm – jako pogląd etyczny – proponuje przyjęcie takiej teorii wartości, która uznaje *wartości użytecznościowe* za kryteria oceny ludzkich czynów¹³. Wartości użytecznościowe w swej naturze są relatywne. To, co dla jednych przedstawia korzyść, dla drugich ludzi korzyścią być nie musi.

⁸ A. Ostrowska, *Styl życia a zdrowie. Z zagadnień promocji zdrowia*, Warszawa 1999, s. 26.

⁹ A. Siciński, *Styl życia – problemy pojęciowe i teoretyczne* [w:] *Styl życia – koncepcje i pozycje*, PWN, Warszawa 1976, s. 15.

¹⁰ Szczegółowe omówienie tych kategorii i problematyki z nimi związanej zamieszczam w książce: *Aksjologiczne podstawy pracy człowieka* (w przygotowaniu).

¹¹ Tamże, s. 503.

¹² *Utylitaryzm można nazwać antycywilizacją względem cywilizacji miłości...* napisał Jan Paweł II w *Liście do rodzin*.

¹³ J.S. Mill (1958, s. 8), jeden z twórców użyteczności, zastanawiając się nad pytaniem o to, jak żyć, pyta, czy *lepiej być niezadowolonym człowiekiem niż zadowoloną świnia; czy lepiej być niezadowolonym Sokratesem niż zadowolonym głupcem...*

Oznacza to, iż podejmowanie swoich wyborów i decyzji w oparciu o postępowanie w danej sytuacji ma charakter relatywny.

Hedonizm (od grec. *hedone*, *przyjemność*, *rozkosz*) jest poglądem lub postawą upatrującą w przyjemności (lub unikaniu przykrości) – traktowanej jako źródło prawdziwego szczęścia – wartość, cel, motyw postępowania. W języku potocznym *hedonizmem* nazywa się także *postać nieuporządkowanego życia...*, będącą wyrazem realizacji niewłaściwych celów i wartości oraz skutkiem ulegania słabościom ludzkiej natury. Współcześnie hedoniści za naczelną zasadę etyki przyjmują maksymalizację przyjemności dla jak największej liczby osób. Duże nadzieje wiązali z rozmaitymi dobrami techniki. Uważali ponadto, że przyjemność – odnoszoną do oceny sytuacji i stanu psychicznego człowieka – można mierzyć pod względem **intensywności, trwałości, pewności czy bliskości**. Stąd upowszechnienie przedrostków hiper, super... itp.

Słuszność moralną przypisuje się także w utylitarystycznym ujęciu czynom człowieka – **utilitaryzm czynów**. Niektórzy autorzy mówią ponadto o *utilitaryzmie podmiotowym*, którego wyrazem są umiejętności radzenia sobie w sytuacjach życia, w tym także w sytuacjach technicznych (sobieradztwo techniczne).

Hedonizm w psychologii oznacza pogląd, według którego dążenie do przyjemności i unikanie przykrości stanowi główny lub jedyny motyw ludzkiego postępowania. Wszystkie nurty hedonizmu psychologicznego cechuje **uogólniająca jednostronność**, ponieważ zaspokojenie przyjemności nie może być traktowane jako jedyny motyw ludzkich działań¹⁴. Rodzi się jednak ważne dla teorii wychowania pytanie: w jakim zakresie i na ile możliwe jest i konieczne *wychowanie do wartości utylitarnych?*¹⁵ Czy systemy edukacji są zdolne do tego, aby zahamować ten niczym obecnie nieskrępowany rozwój omawianych zjawisk.

Styl życia konsumpcyjnego

Współcześnie hedonizm przybiera postać **konsumpcjonizmu** czego konsekwencją jest **styl życia konsumpcyjnego**. Jego współcześnie proponowaną wersją jest **dostępność dóbr i usług** (wiek dostępu), a przejawem jest przesadne pragnienie posiadania wszystkiego, co może sprawić przyjemność, to niezależnie często od ceny, jaką za te dobra należy zapłacić, i to nie tylko w formie

¹⁴ Przytoczona krótko interpretacja utilitaryzmu i hedonizmu stanowi podstawą do prezentacji odmiennego podejścia do analizy problemu *kultury technicznej*, jakie proponujemy dla potrzeb nowoczesnej dydaktyki informatyki.

¹⁵ K. Olbrycht, *Wychowanie wobec wartości utylitarnych* [w:] *O nowy humanizm w edukacji*, red. J. Gajda, Kraków 2000, s. 96.

ekwiwalentu pieniężnego, ale także komponentami osobowymi (np. utratą osobistej godności).

W ujęciu przedmiotowym konsumpcjonizm oznacza nabywanie dóbr-towarów. W ujęciu podmiotowym **konsumpcjonizm** – także **konsumeryzm** – to subiektywnie i negatywnie rozumiane zjawisko nieracjonalnych nadmiernie rozbudowanych potrzeb ujawniające się w indywidualnej konsumpcji dóbr¹⁶. Jest to zjawisko wymuszone różnymi czynnikami osobowymi, kulturowymi, czy cywilizacyjnymi, a w dużym stopniu wszechobecną i natrętną reklamą. Wiąże się ono z merkantylnym podejściem do świata i hedonistycznym materializmem leżącym u podstaw postępowań człowieka.

Podmiotowo rzecz ujmując, konsumeryzm wiąże się z pojęciem **konsument**, które oznacza osobę o postawach przejawiających się w nadmiernej – niczym nieusprawiedliwionej (czy to rzeczywistymi potrzebami, czy też kosztami ekologicznymi, społecznymi czy indywidualnymi) – wysokiej pozycji konsumpcji oraz dążeniem do gromadzenia dóbr materialnych, które te osoby uznają za wyznacznik lub za najważniejszą, względnie jedyną wartość wartości ich życia/jakości życia. U fundamentu takich postaw leży nadmiernie przesadna dominacja kategorii MIEĆ, posiadać jako przeciwstawienie dla kategorii BYĆ. W tym kontekście problematykę konsumpcjonizmu należy postrzegać w strukturze idei utylitaryzmu i hedonizmu.

Styl życia wegetatywnego

Wegetacja, egzystencja, rozwój i istnienie, utrzymanie przy życiu przez zapewnienie zaspokojenia minimum potrzeb fizjologicznych, biologicznych niezbędnych do funkcjonowania organizmu. Pytanie o to jak żyć? Jak przetrwać kryzys, biedę, braki podstawowych środków do życia? To wcale nie są pytania nedorzeczne czy zabarwione ideologicznie. Czy jest sensowne mówić o takim stylu życia w odniesieniu do człowieka i jego rodziny? Czy raczej należy mówić o biedzie, ubóstwie i głodzie?

Jednoznaczny w swojej wymowie jest ujawniony na początku lutego 2014 roku raport Departamentu Badań Społecznych i Warunków Życia GUS w Polsce¹⁷. Jak to zauważył jeden z internautów w swoim komentarzu, lektura raportu prowadzi do konkluzji, że *bieda w Polsce ma twarz dziecka*. Na 8,9 mln dzieci w wieku 0–24 lata na *utrzymaniu* w niedostatku lub biedzie żyje 1,4 miliona.

¹⁶ Odróżniamy te dwa pojęcia przez to, iż konsumpcjonizm wiąże się z konsumpcją, natomiast konsumeryzm z zabieganiem o prawa konsumenta.

¹⁷ P. Łysoń, *Warunki życia rodzin w Polsce*, Warszawa 2014.

W skrajnej biedzie żyje ponad 2,5 miliona osób, a 10 milionów obywateli zagrożonych jest ubóstwem.

W biedzie żyje ponad połowa rodzin wielodzietnych, 35% ludzi nie stać na ogrzewanie domów, a 25% nie może sobie pozwolić na lekarza czy dentystę. W raporcie podano, że ponad pół miliona dzieci nie dojada, bo ich rodziców nie stać na to, by *zapewnić im przynajmniej co drugi dzień posiłek z mięsa, drobiu, ryby lub odpowiednika wegetariańskiego pożywienia*. Rodzice nie są także w stanie *przynajmniej kilka razy w tygodniu kupić im świeże owoce lub warzywa*. *Blisko 450 tys. dzieci nie ma wszystkich podręczników, bo ich rodzice przyznają, że nie mają pieniędzy na ich zakup*. Co trzecia rodzina ma trudności z zorganizowaniem dzieciom wypoczynku letniego czy zimowego poza domem rodzinnym. Co trzecie dziecko rodzi się w biedzie, na co wskazuje fakt korzystania przez tych rodziców z tzw. *becikowego II*. A jest to zapomoga dla niezamożnych rodziców. W przytoczonym raporcie GUS wskazuje, że blisko 10% rodzin wychowujących troje dzieci i aż 26,6% rodzin mających czworo i więcej dzieci żyje poniżej minimum egzystencji, czyli w skrajnej nędzy¹⁸.

Styl życia bezrobotnych i ich rodzin

Brak pracy jest pozbawieniem szczególnego dobra dla człowieka. W ujęciu socjologicznym, jest utratą udziału w życiu społecznym, zaś w ujęciu psychologicznym, jest swego rodzaju ograniczeniem funkcjonowania człowieka. W ujęciu wartości, brak pracy oznacza pozbawienie człowieka fundamentalnego prawa do pracy, jako pochodnej prawa do życia. Długotrwały brak pracy niesie ze sobą daleko idące i niebezpieczne dla człowieka, negatywne skutki. Zwątpienie i bezradność, smutek i przygnębienie prowadzą do melancholii, która jest silnie powiązana z wolą człowieka, jej siłą i natężeniem. Zaburzenia w świecie emocji mogą doprowadzić do depresji, a stan różnego bytu staje się przyczyną wielu chorób. Emocje, jakich doświadcza człowiek, rzutują na zjawisko samooceny; czy jestem nieudacznikiem? Oglądanie siebie przez pryzmat zjawiska, którego człowiek sam w sobie nie jest sprawcą, zaniża jego samoocenę i obniża poczucie własnej wartości. Człowiek pozbawiony możliwości budowania wartości społecznych, traci równowagę własnych wartości, zachwiane zostaje poczucie godności, odpowiedzialności za siebie i wobec siebie, za innych, traci zaufanie społeczne. Zaburzona zostaje sfera wolności osobistej człowieka, jako zdolności do samostanowienia o sobie i najbliższych¹⁹.

¹⁸ Pamiętamy reakcję wielu posłów na podobne w swojej treści informacje podane przez prof. Józefę Hryniewicz: *trzeba jeść szczaw, wprowadzić kulturę jedzenia* i inne.

¹⁹ W. Furmanek, dz. cyt.

Styl życia mądrego, sprytnego i inteligentnego – smart living

*Technika ma związek ze wszystkim,
co czyni człowiek,
aby zmienić jakość świata,
a przez to jakość swojego życia.*

Idea smart living, czyli mądrego, sprytnego i inteligentnego życia jest na świecie coraz bardziej popularna. Jest ona praktycznym fundamentem stylu życia mądrego sprytnego i inteligentnego. Idea tego stylu życia wpisuje się w strukturę stylów życia urzędzonego, gdyż uwzględnia ona to, że technika współczesna w swojej misji zakłada wspomaganie człowieka w jego wielorakich formach podejmowanej działalności.

Historia techniki ukazuje to, że technika pierwotna wspomagała człowieka w działaniach wymagających udziału jego cielesności. Człowiek, jako źródło energii, nie zawsze mógł sprostać stawianym mu zadaniom. Poszukując rozwiązania tej trudności sięga on najpierw do pomocy innych ludzi. Rodzi się potrzeba świadomej, mądrej organizacji pracy. Już jednak w okresie cywilizacji industrialnej wprowadzane nowe rozwiązania techniczne i technologiczne wymusiły konieczność wspomaganie czynności intelektualnych człowieka (dziś zadanie to wypełniają technologie informacyjne). Aktualnie nowe rodzaje pracy człowieka wymuszają konieczność totalnego wspomaganie ludzi w realizowanych przez nich formach działalności gospodarczej i usługowej.

Idee smart living w dużej części te oczekiwania wypełniają. To jest podstawowa przyczyna ich upowszechnienia. Dodajmy tak znacznego, że **wyznacza ona system postępowania człowieka tu i teraz** stając się osnową nowego stylu życia ludzi²⁰.

Style życia wartościowego budowane na kategorii aksjologicznej BYĆ

Istotą stylu życia wartościowego jest ukierunkowanie życia i pracy człowieka na głębię poznania sensu, na zainteresowania i zamiłowania; ukierunkowanie na wnętrze, duchowość i sferę przeżyć osobowych. Jest to styl życia oparty na kategorii BYĆ, poszukujący w systemach wartości horyzontów aktywności życiowej, pozwalający na odkrycie sensu życia i pracy w poszukiwaniu prawdy o sobie i w sobie, a potem w świecie i o świecie, pozwalający na eksponowanie wolności i odpowiedzialności w każdym działaniu człowieka, a przez to na godne władanie sobą i światem, pozwalające odnaleźć radość osobowego istnienia. Styl życia wartościowego wiąże się z tym wszystkim, co zmierza do ukierunko-

²⁰ Por. W. Furmanek, *Idea smart living – idea inteligentnego, mądrego stylu życia*, „Dydaktyka Informatyki” 2017, nr 12.

wanego budowania i umacniania osobowej godności i wolności człowieka. To styl życia w uświadomionej przez człowieka – osobę własnej wielkości oraz wszystkich wymiarów i treści własnej przestrzeni aksjologicznej.

Styl dobrego życia

Zdaniem W. Tatarkiewicza: *Dobra – zarówno zalety, jak i przyjemności – wchodzi w różnych proporcjach w skład każdego życia. Ważny jest bilans życia. Dodatni, gdy przeważają zalety i przyjemności jednorodne lub różnorodne, które przez zestrój dają życiu pełnię i harmonię.* Takimi ideałami mogą być doskonałość lub szczęście. *Doskonały byłby ten, kto by posiadał nie tylko pojedyncze dobra, lecz komplet dóbr. A szczęśliwy ten, kto by doznał w życiu nie tylko takich czy innych zadowoleń, lecz był z życia w pełni zadowolony*²¹.

Cytując Woltera, można powiedzieć: *wielka sprawa życia i jedyna, o którą należy dbać, to ta, żeby żyć szczęśliwie*²². I tutaj omawia kolejno W. Tatarkiewicz: doskonałość jednostek, doskonałość wytworów, doskonałość całych społeczeństw; przeżycia (ich głębię i pełnię). Rzeczy takich jest wiele i są one pożądaną bądź same przez się, bądź ze względu na inne rzeczy, do których są środkami, warunkami, zbiornikami lub symbolami. Nas interesuje ich powiązanie z wartościowaniem pracy człowieka.

Tak rozumiane szczęście, jak i doskonałość są ideałem; ale tym *ideałem mierzy się rzeczywiste życie; i życiu, które się do tego ideału zbliża, daje się tę samą nazwę szczęścia*²³. Czy może być ono powiązane z wartościowaniem pracy człowieka? Problematyka *eudajmonizmu jest wielokierunkowa, co wynika z niejednoznaczności pojęcia szczęście.* Jak słusznie zauważa W. Tatarkiewicz: „Gdy eudajmonizm twierdzi, że szczęście jest najwyższym dobrem, to twierdzenie to w jednym przypadku oznacza, że najwyższym dobrem dla człowieka jest **intensywna przyjemność**, w drugim, że **pomyślny los**, w trzecim, że **doskonałość człowieka**, w czwartym, że życie, z którego jest **zadowolony**. I za każdym razem jest inna teoria, choć wypowiedziana tymi samymi słowami”²⁴.

Po przeprowadzeniu interesującej i trafnej analizy owych poglądów W. Tatarkiewicz dochodzi do sformułowania, iż warto zatrzymać się na stwierdzeniu, w którym **szczęście** rozumie się w swoistym, właściwym znaczeniu: **jako pełne zadowolenie z całości życia.**

I pisze dalej: „Otóż w takim znaczeniu życie szczęśliwe cenimy za zadowolenie, jakie daje, jednakże nie tylko za nie, lecz i za to wszystko, co jest tego

²¹ W. Tatarkiewicz, *O szczęściu*, wyd. VI, Warszawa 1966 (wyd. I, 1939).

²² Tamże.

²³ Tamże.

²⁴ Tamże.

zadowolenia powodem. I dalej... szczęście w tym znaczeniu jest bilansem życia, a zadowolenie jedną tylko w tym bilansie pozycją i dowodem, że bilans jest dodatni (...). Szczęście rozumiane jako dodatni bilans życia jest nie pojedynczym dobrem, lecz zespołem dóbr²⁵.

Przeprowadzając krytykę tego stanowiska, W. Tatarkiewicz zauważa między innymi, że niepodobna zwiększać ponad pewną miarę zadowolenia, natomiast można zawarte w nim dobra: *bo przy postępie ludzkości zwiększają się jej przyjemności, ale wraz z nimi powiększają się automatycznie przykrości, jak z ilością światła ilość cienia*²⁶.

Skoro szczęście szczęściu nierówne i wartość jego nie jest stała, to niepodobna o każdym szczęściu twierdzić, że jest dobrem najwyższym, jak to czyni eudajmonizm²⁷. Ponadto nie wszyscy ludzie cenią to samo. Niektórzy ludzie cenią inne dobra więcej niż szczęście.

Zakończenie

Przedstawiona problematyka wymaga dalszego rozwinięcia. Jest to także propozycja dla opracowania koncepcji szerszych badań tej problematyki uwzględniających wyraźnie zwerbalizowany punkt widzenia dydaktyki informatyki personalistycznie zorientowanej. Wszak wszystkie osiągnięcia informatyki, w jej dwojakim ujęciu: technicznym i teoretycznym, mają służyć człowiekowi. Ich misją jest wspomaganie rozwoju człowieka ku dobremu życiu. Na ile więc potencjalne możliwości technologii informacyjnych ludzie potrafią wykorzystać dla budowy własnego stylu życia zależy od tego, jak będą wprowadzani w świat informatyki.

Dydaktyka informatyki staje w tej sytuacji wobec nowych dotychczas mało penetrowanych problemów badań.

Bibliografia

- Daszykowska J., *Jakość życia w perspektywie pedagogicznej*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2007.
- Furmanek W., *Aksjologiczne podstawy pracy człowieka* (w przygotowaniu).
- Furmanek W., *Człowiek – człowieczeństwo – wychowanie*, Rzeszów 1995.
- Furmanek W., *Idea smart living – idea inteligentnego, mądrego stylu życia*, „Dydaktyka Informatyki 2017, nr 12.
- Jan Paweł II, *List do rodzin*, Watykan.
- Łysoń P., *Warunki życia rodzin w Polsce*, GUS, Warszawa 2014.

²⁵ Tamże, s. 525.

²⁶ Tamże, s. 526.

²⁷ Tamże.

- Nowaczyk J., ks., *Jan Paweł II o kulturze*, „Studia Wrocławskie”, nr 14(2012), s. 374–385.
- Olbrycht K., *Wychowanie wobec wartości użytecznych [w:] O nowy humanizm w edukacji*, red. J. Gajda, Kraków 2000, s. 96.
- Ostrowska U., *Styl życia a zdrowie. Z zagadnień promocji zdrowia*, Warszawa 1999.
- Siciński A., *Styl życia – problemy pojęciowe i teoretyczne [w:] Styl życia – koncepcje i propozycje*, PWN, Warszawa 1976.
- Siciński A., *Style życia w miastach polskich (u progu kryzysu)*, Wrocław 1988.
- Słońska Z., Misiuna M., *Promocja zdrowia. Słownik podstawowych terminów*, Warszawa 1994.
- Tatarkiewicz W., *O szczęściu*, wyd. VI, Warszawa 1966 (wyd. I, 1939).
- Turoś L., *Andragogika ogólna*, Siedlce 1993; II wyd. Warszawa 1999.